

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

O preskrbi vojnih invalidov.

Sama po sebi umevna dolžnost splošnosti je, resno zavzeti se za one, ki so zastavili v boju kri in življenje za svojo domovino in so se s škodljivimi nasledki za svoje zdravje in delavsko zmožnost zopet vrnili domov. Za to dolžnost ne potrebujemo posebnih dokazov. Posnemajmo samo zglede onih, ki so že zbrali ogromne svote za vdove in otroke padlih očetov, za oslepele vojake in sploh invalide vsake vrste. Socijalna demokracija si je po svojih močnih organizacijah stekla v tem oziru že precej zaslug. Možnost, da se ne bi ta čin zlorabil v našo škodo, stavi tudi na nas velike zahteve.

Ni dvoma, da se gre pri preskrbi naših vojakov za prav velike svote. Vojska sama traja v vsej svoji ljutosti že dve leti, koliko jih je že odšlo od nas in jih še vedno odhaja na bojno polje. Vendar se tega ne smemo strašiti, ker vemo, kak pomen ima mal dar posameznika pri nabirkih splošnosti. Drugič je pa število onih, ki so vsled telesne poškodbe postali nesposobni za nadaljno službo, v resnici manjše, kakor smo si ga od začetka predstavljali. Po izkušnjah prvega vojnega leta se jih je v osrednjih državah, Avstriji in Nemčiji štelo 17 od 100 ranjenih. Po novjših opazovanjih veljajo za Nemčijo, skoro podobno tudi pri nas, naslednje številke.

Že v prvem vojnem mesecu avgustu 1914 smo imeli pri 100 ranjenih čudovito visoko število 84.8 za službo sposobnih, 3 mrtve in 12.2 nesposobnih in na dopust poslanih, kar vse kaže ugodne uspehe zdravniškega ravnanja z ranjenci. Septembra 1914 je poskočilo število za službo sposobnih na 88.1, toraj skoro za 4 na 100. Nenavadno sijajen uspeh. Istočasno pade število smrtnih slučajev s 3% na 2.7%, ki se mesec pozneje zniža na 2.4%. Od novembra do marca se giblje število sposobnih med 87.3% in 88.9%, tako, da jih je bilo v marcu ravnotoliko za službo sposobnih kakor v oktobru. Razveseljiv pojav je, da v teh mesecih zopet pade

število smrti. V novembru mesecu je znašalo samo 2.1% od sto mož. V decembru 1914 je padlo že pod 2% in se znižalo na 1.7%. Januarja 1915 imamo še manj smrtnih slučajev, v številu 1.4%, naslednji mesec 1.3%, a aprila in maja poskoči število smrti na 1.4, torej s prav majhno razliko, ki pa junija in julija zopet pade na 1.2%, najmanjše število, ki si ga moremo misliti.

Zajedno s tem nam je omeniti, da nam je ranjeniška oskrba v aprilu in juniju pokazala še ugodnejšo sliko v tem, da se je število sposobnih znatno povišalo. V mesecu marcu je znašalo, kakor smo zgoraj omenili 88.9, aprila že 91.8, 7% nesposobnih. Povprečna statistika za vojno leto 1914 nam kaže 89.5 sposobnih, 8.8 nesposobnih in na dopust poslanih in 1.7%, ki so umrli v bolnici. Nobena armada na svetu se ne more ponašati s tako sijajnimi uspehi.

Kljub temu znaša skupno število trajno poškodovanih že gotovo 60.000, ki je pravzaprav le majhen ulomek vseh onih, ki so resnično invalidi. Vojak na bojnem polju ne trpi samo na ranitvah, ki jih prizadeva sovražno orožje, ampak trpi tudi vsled velikih vojnih štrpancev, naporov, ki žal le prepogosto presegajo človeške moči. Pljučne bolezni, živčne in srčne bolezni, revmatizem itd. so ravnotako znane posledice vojne kakor ranitve. K invalidnosti ne spada samo popolna brezpomoc, ampak deloma tudi vsaka večja ali manjša nezmožnost za zaslužek. Oni, ki več tednov ali mesecev radi revmatizma ne more delati, je pri svojem zaslužku ravnotako oškodovan, kakor oni, ki ima le eno roko. Čeprav nimamo mi v zaledju pravega pojma o naporih, ki jih morajo prenašati vojaki, stoječ na braniku domovine, si vendar lahko mislimo, da se jih bo vrnilo mnogo, ki bodo prinesli s sabo veliko spominov na vojsko. Oni vsekakor, ki so dovolj premožni, da morejo brez skrbi živeti, ne spadajo v področje posebne oskrbe, ali takih je v naši vojski bolj malo.

Prvo pozornost je pri vojnih pohabljenih obračati na temeljito ozdravljenje. Resnica, da je zdravje izmed zemeljskih

dobrin najvišje dobro, velja za invalide v polni meri. Svoje zdravje so žrtvovali za blaginjo splošnosti, zato mora splošnost skrbeti, da se jim ono zopet vrne. V tem oziru niso stroški za invalide nikaki luksuriozni izdatki. Ni merodajno vprašanje, ali je umetni ud dražji ali ceneji, ampak, ali je možu z dražjim umetnim udom bolj pomagano ali ne. Zdravilišča in morska kopališča, ki veljajo za mesta razkošnosti, toliko časa ne bodo predobra, dokler imamo upanje, da se morejo tam zboleli vojaki okrepiti. Hvala Bogu, da se te stvari tudi upoštevajo, kolikor pač dopuščajo okolnosti. Skrb za njihovo zdravje mora biti prepojena od socijalne misli; naloga družbe je, da vsak poškodovanec postane zopet koristen ud človeške družbe.

Naša socijalna naloga je predvsem v tem, da se invalidu omogoči življenje v področju istega poklica, kakor ga je imel preje, kar je zanj veliko lažje, kakor če ga mora menjati. N. pr. ključavničar, ki ni več zmožen svojega prejšnjega dela, se bo lažje vživel v pisarniških delih enakega obrta ali kot trgovski potovalec, kakor če bi moral priti k tekstilni industriji. Na Nižjeavstrijskem vsaj imajo po teh ozirih urejen izkaz del za invalide. V osrednjem izkazu del na Dunaju so združeni vsi obstoječi uradni in privatni delavski izkazi in potom te centrale se delodajalec in delojemalec lahko najdeti. Z družinami močmi moremo za pravi poklic invalidov bolj skrbeti, kakor če dela vsaka posredovalnica sama zase. Predvsem je treba gledati, da invalid ne zgubi zaupanja v samega sebe, vero va-se, da se ne smatra samo za podpiranca, ampak da tudi sam igra ulogo pri svojem zaslužku. Živeti mora v prepričanju, da je on tisti, ki vzdržuje družino in da ona ni navezana samo na njegovo pokojnino. Zato bi bilo s socijalnega stališča absolutno zavračati, da bi preskrba vojnih invalidov stremila za tem, da bi podeljevala prav visoke pokojnine. Gotovo morajo dobivati primerno pokojnino, pa ta ne sme biti edini vir njihovih dohodkov, ampak naj njih položaj le izboljšuje. Podlago njihovega obstanka in obstanka njihovih družin morajo tvoriti dohodki,

ki si jih sami pridobijo z delom in marljivostjo.

Pokažimo torej tudi mi s svojimi žrtvami, da tudi mi utrpimo marsikaj v dosego cilja sedanje vojske, ker bolj kakor kdaj nam je postalo jasno spoznanje, da vojne ne vojujejo več vladarji in njih poveljniki, ampak cel narod.

Vinogradniki!

Po naših vinogradih se je pričela močno razvijati plesnoba na grozdju. Če proti njej takoj nastopite, se da še grozdje pred pogubo ubraniti.

Najbolj priznanosredstvo proti plesnobi je žveplanje v lepem, suhem, vročem in solnčnem vremenu, s finim žveplom.

Kdor ima žveplo, naj tedaj takoj trte, zlasti grozdje, ž njim dobro, ampak na fino popraši.

Kjer ni žvepla, poslužite se kalijevega hipermanganata, ki je dobro nadomestilo za žveplo. Na 100 litrov vode se vzame 10 do 12 dek hipermanganata in 2 do 3 kg ugašenega apna. Vsaka snov se raztopi za-se, raztopini se zlijete skupaj in se zmes takoj porabi.

Grozdje je treba s to tekočino tako močno poskropiti, da od njega kaplje. Vsaka jagoda se mora ž njo obiliti. Škropi se v suhem, ne v prehudo vročem vremenu.

Po preteku enega tedna se škropljenje ponovi. Če je treba, se škropi tudi večkrat. To velja tudi glede žveplanja.

Pa ne samo plesnoba, tudi peronospora (palež) je pričela trte napadati. Kdor še ni v tretjič škropil, stori naj to nemudoma! Vzeti je 3/4 do 1 kg galice, enako množino galuna in dvakrat toliko vgašenega apna na sto litrov vode.

Taki škropilni zmesi se primeša lahko tudi še raztopino 10 dek hipermanganata, ki se ga dobi pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, kilogram po 6 kron.

Tedaj hitro na delo, da ne bo zamujeno!

KANDIJA-RUDOLFOVO, dne 3. julija 1916.

C. kr. vinarski nadzornik: B. Skalicky.

Naročajte „Dolenjske Novice!“

LISTEK.

Kako piše priprost vojak o naši zadnji ofenzivi na Italijanskem?

Občeznana rodbina Franca Kastelec v št. Joštu št. 12, fara Stopiče, ima štiri vrle sinove na vojski. Bili so že na raznih bojiščih. Nazadnje so se trije bratje tudi na tirolski fronti vdeležili avstrijskih operacij. Tam je bil Anton ranjen in se zdaj zdravi na Dunaju v splošni bolnici IX. okr. II. Of. soba 73. Kako je do tega prišlo, popisuje svojim starišem v listu 19. junija 1916.

Naša ofenziva proti laškemu sovražniku se je začela 15. maja. Mi smo se začeli pomikati 17. maja. Pred nami so bili še drugi regimenti, ki so v ljutem ognju zavzemali sovražniku močne utrdbe in zakope. Ne morem vam, ljubi oče, popisati silno delovanje naših topov. Kar groza je bilo človeka, ko je čul rjovenje in tuljenje naših topov vseh vrst kalibrov.

Pokalo je, da se je zemlja majala. Zares, imela je polenta prav slabo obletnico, pomnil jo bode, dokler bo živel. Zavzeli smo utrdbo za utrdbo, postojanko za postojanko in tako je šlo zmirom naprej. Mi smo korakali zadaj za našimi sprednjimi črtami, ki so se sproti borile. Ko smo korakali po italijanski zemlji, smo občudovali zakope in žične ograje, katere so bile zares skoro nepremagljive. A vse eno jih je moral Lah pustiti in veliko njih smrt storiti. Naša artilerija je prekopala cele hribe, kar groza je bilo pogledati v italijanske postojanke z mrličmi skupaj sosipane. — Tako smo korakali naprej — in dobili veliko italijanskih topov, tréna, živeža, municije, kuhinjskih vozov, obleke... vse je ležalo po cestah navskriž. — V tem smo tudi mi dobili povelje, da moramo zavzeti en grozno visok hrib; odkorakali smo navzgor proti sovražniku, razprostrli se v rojno črto, a patrolja je odšla naprej poizvedovat: kje je sovražnik. A ta se nam je umikal. Zvečer smodospeli do vrha, s smrečjem obraščenega hriba, tu smo že čuli strele

sprednjih patrolj, ko so prišle blizo sovražnika. Tu že napoči noč, pada dež, kot bi se trgali oblaki, vmes še toča in sneg; začne se grozno streljanje, a do pravega spopada ni prišlo... Dež je padal naprej in nas premočil prav do kože, da nas je zelo zeblo tembolj, ker že dva dni ni bilo menaže, ko niso mogli s kuhinjo do nas. Topili smo si sneg, ker ni bilo vode, in si s svojimi škodelicami kuhali kavo. Drugi dan popoldan je došlo povelje, da naskočimo sovražno postojanko. Ko dospemo tje, sovražnika več ni bilo, umaknil se je, ker je bil zelo v nevarnosti, da ga ugonobé avstrijske čete. Zopet smo zalotili mnogo živeža, ki ga je popustil v naglem begu. Mi hitro v kolonah naprej, dok pridemo do utrdbe, ki jo je imel Salandra za nepremagljivo, a je pala v naše roke. Tu smo videli grozne učinke naših 30.5 cm topov; pokazale so se grozne jame, od katerih ne bi mislil, da so od krogelj. Korakali smo dalje proti mestu, ki se imenuje Asiago. A tu ni bilo nobenega civilista več. Vse je zbežalo. Sovražnik je pustil

mного živih v naglem begu. Pri neki mizi smo dobili še vse kosilo, ki so ga morali ob begu pustiti laški oficirji. V tem mestu smo še našli kokoši, prašiče, mesa, slanina, sira, samo tega, kar smo najbolj želeli, ni bilo. Vino so po kletih vse spustili, popila so ga tla... Vsled povelja smo si izbrali na lepem travniku dobro postojanko, kjer smo ostali dva dni. Dobimo povelje za naprej. Trije bataljoni se razprostremo po ravnem polju; bil je gorak dan. A zdaj nas je sovražnik začel dobro pozdravljati s topovi, pokalo je, da je bilo groza, kroglje so padale memo nas kot dež, a mi „kranjski Janezi“ zmirom naprej. Nad nami sta krožili dve italijanski letali, ki sta prav s strahom gledali avstrijske čete korakati po italijanski zemlji.

Imeli smo tisti dan samo tri ranjene, zares Bog varuje nas vojake.

Bili smo zdaj v bližini sovražnika v novih postojankah štiri dni. Sedaj je 8. junija naša artilerija z vsemi vrstami kalibra začela pozdravljati Lahe v njihovih postojankah: vse je šlo v zrak, Italijani

Podbiranje in skrajševanje trt.

Zdaj ko je trta odcvetela je prišel čas podbiranja in skrajševanja trt. Podbiranje v tem času se tiče pred vsem zalistnikov, kajti prvo podbiranje smo izvršili že pred cvetenjem in smo pri njem vse nepotrebne poganjke trt odstranili. Sedaj pa, ko so se razvili na puščenih mladikah zalistniki je treba, da jih ali potrgamo ali skrajšamo. Najbolj priporočljivo je zalistnike samo skrajšati (zaščipniti) in sicer toliko, da na njih ostaneta še 2 lista. Če to storimo ne raste zalistnik več naprej, ampak pomaga trto, zlasti pa pri njem stoječe oko, rediti.

Ako zalistnikov ne skrajšujemo, potem pri njih stoječa očesa, ki imajo drugo leto roditi, oslabe in trta postane zelo košata in s tem boleznim podvržena. Jako važno je pa skrajševanje mladik na šparonih.

Pri nas smo vajeni rezati trto na palec (ščap, reznik) in šparon (zavijač, prevez). Pri tem moramo pravilno narezati palec na trti vselej nižje kot šparon, sicer se nam trta preveč zvišuje, s tem oslabi v rasti in nam povzroča še drugih neprilik.

Naši gospodarji pa le premalo vpoštevajo to pravilno režnjo in narežejo palec najraj višje kot šparon, češ da napravi sicer palec premalo močne mladike, da dá tedaj preslaboten les za drugo leto.

To je tudi res, ampak kdor reže pravilno po zimí, ta mora tudi trto poleti pravilno obrezati in tu je v prvi vrsti treba skrajšati mladike na šparonih, da se okrepijo mladike na palcih.

To delo je tedaj jako potrebno. Sedaj ko je trta že odcvetela, je treba vse mladike na šparonih skrajšati nad četrtim listom, ki stoji nad najvišjim grozdom. Samo če manjka ktera mladika na ščapu, potem pustimo eno, kolu najbližjo, na šparonu neskrajšano, da jo nadomesti.

S skrajševanjem mladik na šparonu dosežemo, da se ustavi nepotrebna rašča mladik na šparonu, vsled tega postanejo mladike na palcih močnejše, grozdje na šparonih se bolj debeli in lepše razvija, jeseni tudi bolje in prej dozori, pa ne gnije tako lahko, ker je bolj na zraku.

Če zaženejo mladike na šparonih v vršičkih pozneje še enkrat, potem jih zaščipnemo enako kot zalistnike, to je za drugim listom. Mladike na palcu ali ščapu, to je one, ki jih rabimo, da narežemo zopet palec in šparon v prihodnjem letu, ne smemo v tem času še skrajševati. Še-le v drugi polovici avgusta jih vršičkamo, to je skrajšamo za eno tretjino.

Vse zelene dele trte lahko posušimo in jih rabimo po zimí za krmo goveji živini. Galica pri tem nič ne škoduje.

B. Skalicky.

Dopisi.

Iz Trebnjega. Nova maša. — V Trebnjem se je na praznik sv. apostolov Petra in Pavla po dolgem presledku 18 let obhajala zopet enkrat nova sv. maša. Daroval jo je č. g. Martin Bukovec iz Mrzle luže, sin uglednega in premožnega posestnika. Vsa fara je željno pričakovala lepega dne. Cerkev in prostor pred cerkvijo sta bila okusno okrašena z mlaji, vencí, slavoloki in šopki. To delo je ponajveč oskrbela dekliška Marijina družba. Pomenljivi so bili napisi na slavolokih. Tako pri vходу v kraj: „Novomašnik, bod' pozdravljen!“ Pred župniščem: „Tu es sacerdos in aeternum“ (Ti si duhovnik na veke) Ps. 109, 4. Pred cerkvijo pa: „Ti pojdeš pred obličjem Gospodovim, pripravljat njegova pota.“ Luk. 1, 76. — Slavnostni govor je imel veleč. gospod Josip Plantarič, dekan v Trebnjem. Ljudstva je bilo silno veliko ne samo iz domače fare, ampak tudi iz sosednjih. Gostijo je oskrbel novomašnikov oče. Dva dni po novi sv. maši je dobil g. novomašnik dekret, s katerim se je nastavljal kot kapelan v Boh. Bistrici.

Bojno polje 20. junija. Neki Novomeščan je pisal sledeče vrstice: „... Osem tednov je, odkar se potikamo po teh nebotičnih skalnatih vrhovih gora; podimo in iščemo krutega sovraga. Malo dni je preteklo v tem času, da ne bi naši hrabri regimenti, naši „Janezi“ podili sovražnika v njegove skrajne dele kraljevine. In ako nam še nadalje ljubi Bog pomaga, bomo tudi mi s hrabrostjo naših junakov pokazali, kaj je kranjska kost. Dolgo vrsto let bo pomnil na sedanje čase, na nas.“

Ravno včeraj so naši hrabri „Janezi“ zopet zajeli 2000 Lahov in tri strojnice. Videl sem jih z lastnimi očmi. Neki ujetnik je rekel: „Bravo, Salandra je že odstopil, kmalu ubere pot za njim tudi Kadorna!“

Kraji so tukaj bolj malo in jako slabo obdelani. Pač velik razloček od naše dolenjske zemlje. Kar se tiče narave, so gozdi le tu in tam nasajeni z iglavci, smreko, mecesnom, pritličnim borom in brinjevim grmom, ki pa ne raste više od tal, kakor en pedenj. Zelo redke so cvetlice, in sicer gorske, katerih preje v življenju nisem še videl, niti se kedaj učil o njih. Izmed ptic se pa le gorski ščinkovec ali mala sinica še tu nahajata, katera nam prinašata lepe in vesele spomine na našo drago domovino. Vrane ali kake druge večje ptice se tu nikdar ne vidi. Res velika razlika med našo žlahtno slovensko grudo in med pustimi kraji severne Italije.

Vasi tukaj nobene, le kakšna gorska kočica, kjer je sedaj nastanjeno naše vojaštvo, se nahaja med strmim skalovjem.

Jaz in še nekaj prijateljev stanujemo v takozvani „Kaverni“, katero je moral, po rakovi poti gredeč sovražnik, zapustiti.

Italijani. Kar naenkrat padem „nieder“ in sicer v mlakužo ter iščem zavetja za moje življenje; a streljanje na-me še ne pojenja, še vedno pada okoli mene in nad menoj. Izročil sem se Mariji in mojemu angelju-varihu v varstvo. Potem pa plezam po rokah naprej proti obvezovališču in tako sem lezel pol ure daleč, dokler nisem dobil pravega zavetja za moje življenje. Dospel sem na obvezovališče in potem v bolnišnico...

Ko ozdravim, upam, da sovražniku povrnem, kar mi je on dal. Osem mesecev sem se z njim vojskoval in branil našo ljubo domovino.

Tistega dneva ne bom pozabil, ko sem bil ranjen, in tistega kraja ne, na katerem jo je tudi polenta dobivala od „kranjskih Janezov“. To moram reči: Slava „kranjskim Janezom“ in ž njimi vred našim bratom Bošnjakom, hrabrim braniteljem naše ljube Avstrije!

Omenjeni Anton je načelnik mladeniške Marijine kongregacije v Stopičah. Druga dva brata sta z njim vred pri isti stotnji. Četrti brat pa je nekje pri Trstu.

Maloprostorna je, in vendar boljše nego na prostem.

Drugih posebnosti, ali kake zanimivosti tu ni!

Sprejmite nebroj iskrenih pozdravov vsi Novomeščanje od Vam udanih: Franjo Bele, rač. podčastnik, Maks Kalinger, Jožef Smola, Turk, Kordiš, Franc Darovec.

Belokranjski vestnik.

Iz Vinice. Lepa viniška župnija je praznovala letos na Petrovo redko slavnost nove maše. Že 50 let nismo videli domačega duhovnika pred altarjem, dasi je bila naša župnija nekdanj izredno bogata na duhovnikih. Kolikor je pisec teh vrst znano, je mogla naštetih viniška župnija v 18. stoletju nekaj čez 100 duhovnikov. Od Marije Terezije zgrajena cesta iz Karlovca na Reko je tudi vplivala na sosednjo Belo Krajino, koje sinovi so iskali izobrazbe v bližnji gimnaziji v Karlovcu, ker so lahko od doma dobivali podpore v živilih. Med domačimi rodbinami se je posebno odlikovala Šutejeva, ki ima izkazati večje število duhovnikov, od katerih sta dva župnikovala v Črnomlju in na Vinici. Ni čuda, da je letošnja nova maša kljub žalostnim časom, bila za to župnijo prilika izrednega veselja, na katerega so se župljani z vso vnemo pripravljali, ker so stavili slavoloke, krasili domači trg, hišo, cerkev in župnišče. V veličastnem spovedu je spremljalo gosp. novomašnika Peter Flažnika, rojenega na Hrastu pri Vinici, 8 duhovnikov pred altar božji, kjer je v krasnem govoru podzemeljski župnik g. Učak razvijal lepoto in dolžnost mašništva. Mnogoštevilno ljudstvo je pazljivo sledilo izvajanjem govornika. Svoje veselje in ljubezen je tudi pokazalo v obilnem darovanju. Pri banketu, ki se je vršil pri g. Školniku, se je g. novomašnik v nabitnici hvaležno spominjal svojih starišev, g. svetnika, župnika Königa in vseh župljanov, katerim ostane ta slavnost v neizbrisnem spominu. Tudi sosedne župnije iz Dragatuša, Preloke, Sinjega vrha in sosedne Hrvatske so bile obilno zastopane. Zlasti mikavna je bila narodna noša Belokranjc v cerkvi in pri obhodu iz cerkve, medtem ko je pri moških ta navada skoro docela izginila. Dal Bog, da našo lepo, verno viniško župnijo, ki se more ponašati s slovečo božjo potjo na Žezlju, kmalu zopet doleti čast nove maše!

Iz Črnomlja. Ustanovili smo Marijin vrtec, ki se prav lepo razvija pod vodstvom g. kaplana A. Zalokarja in je dosegel že lepe uspehe pri igri za Rdeči križ. — Telova procesija se je vršila ob ugodnem vremenu z vsem sijajem, pogrešali smo le godbe, ker so udeleženci pod orožjem, pa se je nadomestila z lepim petjem in pobožno molitvijo. — Velika suša nas je prisilila, da smo šli s procesijo v bližnjo Vojno vas k Materi Božji prosit potrebne dežja. — Na Duhovo je bilo veliko ljudstva domačega in hrvaškega prišlo k cerkvenemu opravilu k cerkvi sv. Duha iskat tolažbe in razsvetljenja k Onemu, ki daje pravo modrost vladarjem, da bi navdahnili vojskujoče se narode s pravim duhom miru in ljubezni.

Domače in tuje novice.

Razglas. Mestno županstvo naznanja, da bode oddajalo v mestni hiši (pritlično) izkaznice za sladkor v Novem mestu bivajočim in opravičenim strankam, in sicer za čas od 9. julija do 5. avgusta 1916 kakor sledi:

V soboto, dne 8. julija 1916 dopoldne:
od 9. do 10. ure za hiš. štev. 1 do 60
„ 10. „ 11. „ „ „ „ 61 „ 120
„ 11. „ 12. „ „ „ „ 121 „ 180
popoldne:
od 3. do 4. ure za hiš. štev. 181 do 240
„ 4. „ 5. „ „ „ „ 241 „ 300

Dve dobroteljni predstavi v prosep „Rdečega križa“ so priredile gojenke in učenke ljudske in meščanske šole v Šmihelu pri Rudolfovem v veliki društveni dvorani dne 29. junija in 2. julija t. l. Obe predstavi sta se obnesle glede obiska in denarnega uspeha izborna. Pri drugi je bilo tudi navzoče lepo število novomeškega občinstva. Za „Rdeči križ“ se je nabralo skupaj 314 kron. K tej svoti je izdatno pripomogla tudi šolska mladina, ki je imela posebno predstavo dne 3. julija. Vsa hvala ljubki, nadpolni mladini!

Sporod je bil zelo zanimiv in obširen. Vse točke, petje in igre so se prav gladko izvršile. Tukaj so zopet č. šolske sestre pokazale, kaj se lahko doseže z modrostjo in z vstrajnostjo s šolsko mladino. V prvi vrsti tedaj vsa čast in vse priznanje č. šolskim sestram d. N. D. v Šmihelu za njihovo požrtvovalnost v zvišeni namen „Rdečega križa“ s prireditvijo te dobrotelne šolske slavnosti!

Najbolj nam je ugajala otroška spevo-igra „Kosovo ženitovanje“. Precizno izvajanje pevskih komadov zasluži sploh najlepše pohvale. Vesela igra „Trmoglavka“ pa nam je izvalila v kljub resnim časom pristrénege smeja v obilnosti. Ravnotako umestna za zabavo je bila končna igra „V posredovalnici“. Mnogobrojno občinstvo, tudi iz visokih krogov iz mesta in okolice, je bilo s prireditvijo povsem zadovoljno in je izražalo splošno željo, naj bi se enake predstave večkrat uprizorile v plemenit namen „Rdečega križa“. Naše dobro ljudstvo in naše srce je že tako ustvarjeno, da se nam ne smili kronca v dober namen, posebno če smo za svoj mali dar še deležni nekoliko užitka po kakoršnihkoli poštenih prireditvah. In če kaj vleče naše srce do zanimanja, gotovo pred vsem predstave in igre.

Konečno pa nam bodi vsem udeležencem teh predstav v veselje, da zamoremo na tem mestu nad vse lepo pohvaliti gojenke in učenke samostanskih šol v Šmihelu, ki so tako vro in vneto sodelovale pri predstavah in nam uprizorile s svojimi dobro naučenimi nalogami in z otroškim ljubeznjivim nastopom toliko veselja in pristréne zadovoljnosti.

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu juniju 1916 je 124 strank vložilo 113.065 kron 94 h; 124 strank vzdignilo 60.620 K 4 h; torej več vložilo 52.445 K 90 h; stanje vlog 4.321.032 K 89 h; denarni promet 466.667 K 94 h; Vseh strank bilo je 620.

Sklep šolskega leta. V pretečenem šolskem letu je bila novomeška deška ljudska šola v svojih šolskih prostorih tako ločena, da sta bila nastanjena 3. in 4. razred na kmetijski šoli na Grmu. Vodstvo šole je kljub tem težavnim razmeram vzdrževalo vzoren obisk šole in vzorno disciplino med učenci tako v šoli kakor zunaj nje ter so č. gg. učitelji-frančiškani s tako truda ljubivostjo celo leto podučevali, da so se dosegli enako prejšnjim letom najboljši uspehi, kar se je posebno očitno pokazalo ob sklepu šolskega leta dne 28. junija. Vspričo take požrtvovalnosti je čestitati Novemu mestu, da je vzgoja njene mladine izročena tako pedagogično-izobraženemu in truda ljubivemu učitelstvu — patrom frančiškanom.

Oficijelni kranjski patrijotični znak se prodaja brez dobička po tri krome v dobroteljni namen „Rdečega križa“ v knjigarnah J. Krajec nasl. in Urban Horvat v Rudolfovem. — Po pošti najmanj šest znakov s povzetjem.

Iz italijanskega ujetništva je pisal Janez Erlah dne 30. aprila 1916 svoji sestričini Murn v Jurnovas pri Podgradu, da se zdrav nahaja v ujetništvu mesto Castellana, provincia di Bari, Italia.

Ranjenca iz tirolske fronte E. Ludwiger in A. Račič pošljata iz severne bolnišnice v Eggenbergu pri Gradcu srčne pozdrave vsem cenjenim Novomeščanom in novomeškim dekletom.

in prst. Naskočili smo prve postojanke njihove — pričel se je ob dvanajstih poldan ljut boj; v par urah smo jih zavzeli in zalotili mnogo vajakov in nekaj strojnih pušk. A začel je sovražnik grozno obstreljevati nas in laške ujetnike s šrapneli, granatami in posebno z minami. Ob štirih popoldan sem bil jaz ranjen; a hvala ljubemu Bogu, da sem jo unesel. Granata je padla ravno zraven mene in me malo ranila; mislil sem, da sem ves razbit. Ko me je eden obvezoval, prileti druga ravno poleg naju. Takrat jih je bilo nekaj mrtvih okoli mene; a jaz sem pa kar oglušel od samega poka; bil sem ves zasut v prsti; komaj se skopam ven in pozdravim svoje tovariše. Poslovim se od njih in podam na obvezovališče. A po poti bil sem še zelo v nevarnosti za svoje življenje; kajti polenta me je še daleč nazaj pozdravljala s šrapneli; prišel sem namreč na enem krilu preblizo do italijanskih postojank, kar cele salve iz pušk leté name. Ozrem se, odkod? Kar zagledam na bregu vse zaraščene luknje, v katerih so bili še

Pastoralna konferenca za novomeško dekanijo bo dne 17. julija.

Stotnik je postal g. štacijski poveljnik c. in kr. nadporočnik Jos. Hastreiter v Rudolfovem.

Darovi. Za tukajšno družbo svetega Vincencija je darovalo sl. vodstvo kranjske hranilnice 100 K. — Za priboljšek vojakom v tukajšnji bolnišnici cesarice Elizabete je daroval prebлагородni g. dr. Anton Schöppl 30 K. Bog plačaj! Dr. S. Elbert.

Cerkveno. — Procesija župnije Prečna na Trško goro se vrši po stari običajni navadi na Urhovo nedeljo, dne 9. julija. Zbirališče pri kapeli pod Ždinjo vasjo ob polu 10. uri. Od tukaj pojde procesija na Trško goro, kjer bo ob 10. uri pridiga in sv. maša. Udeležite se mnogoštevilno zaobljubljene procesije, da Bog po priprošnji Marije in sv. Urha obvaruje naša polja vsake nesreče! Rodovitnost polja in dobra žetev nam je prav v sedanjih časih posebno potrebna. Torej molite!

Iz ruskega ujetništva je pisal svojim starišem v Hrušici št. 33, fara Stopiče Janez Slejkovič, ki je bil razglašen za mrtvega. Biva še zdrav v Tiumenu Tobolska oblast. Sibirija. Omenja, da so z njim še trije Slovenci in sicer: Mrakov Tonč z Gabrja, Drabov Franc (Kastelec), vas Pušče, in Mošičkov Janez z Ceroveca.

Zrellostni izpiti na novomeški gimnaziji v letu 1915/16. Med šolskim letom so napravili zrellostni izpit učenci, ki že služijo pri vojakih in so dobili dopust 4 tedne, da so obiskovali v tem času osmi razred in napravili koncem dopusta maturo. Bilo jih je 23 različnih šarž. Maturo so vsi napravili z dobrim uspehom, med njimi štiri z odliko. — Imena kandidatov so: Artič Franc iz Doboveca na Štajerskem, Barborič Karl iz Rudolfovega, Bele Jožef iz Zatične, Cesar Martin iz Radovice, Eržen Anton iz Podgorja na Štajerskem, Hvala Bogomir iz Trsta, Kit Janč iz Slatine na Štajerskem, Krajnc Bogdan od sv. Barbare na Štajerskem, Kraut Stefan iz Lukovice, Kvas Ferdinand iz Kočevske iz Reke, Mervar Alojzij iz Cvibelna pri Žumberku, Mramor Viktor (z odliko) iz Bršljina pri Rudolfovem, Mušič Jurij (z odliko) iz Kandije, Oblak Rafael iz Rudolfovega, Ogrin Anton iz Rudolfovega, Pintar Viktor iz Rudolfovega, Pristau Alojzij iz Ljubljane, Režen Franc (z odliko) iz Tržišča, Ropas Milan iz Rudolfovega, Smolik Franc iz Rudolfovega, Turk Jožef (z odliko) iz Stopič, Vidic Anton iz Novevasi pri Rakeku, Žužek Franc iz Kompolja. Ob sklepu šolskega leta 28. junija so napravili zrellostni izpit še ostali trije učenci osmega razreda, ki so pa že tudi potrjeni in bodo kmalu poklicani. Z odliko je prestal maturo Lončar Franc iz Ljubljane, z dobrim uspehom Markič Viktor iz Tržiča in Saje Jožef iz Vrhnike. Tedaj je napravilo v šolskem letu 1915/16 na novomeški gimnaziji 26 dijakov maturo z dobrim uspehom, med njimi 5 z odliko.

Duhovniške spremembe v ljubljanski škofiji. — Premeščeni so č. gg. kaplani: Škrbec Matija iz Škocjana pri Mokronogu za stolnega vikarja in kaplana pri ljubljanski stolnici, Kete Ivan iz Št. Vida pri Ljubljani k sv. Petru v Ljubljani, Vavpetič Francišek iz Koroške Bele v Št. Vid pri Ljubljani, Golmajer Francišek iz Iga na Vrhniko, Vidmar Francišek iz Košane na Ig, Klemenčič Ivan iz Starega trga pri Ložu v Mengeš, Kranjc Josip iz Trebnjega na Dobrovo pri Ljubljani, Jarc Martin iz Dobrove na Rako, Kapš Rudolf iz Vipave v Trebnje, Zavrl Alfonz iz Črnega vrha nad Idrijo v Vipavo, Hrovat Ivan iz Cerkelj pri Kranju v Dobrniče, Lunder Alojzij iz Bohinjske Bistrice v Črmošnjice, Petrič Gabriel iz Bleda v Ribnico, Gabrovšek Francišek iz Hrenovic v Cerklje pri Kranju, Zalokar Anton iz Črnomlja v Črni vrh nad Idrijo, Črnugelj Anton iz Stopič v Črnomelj, Kreč Anton iz Senčurja pri Kranju v Borovnico, Šimenc Josip, prefekt v zavodu sv. Stanislava, na Mirno. —

Nameščeni so častiti gospodje semeniški duhovniki: Frakelj Francišek v Vremah, Frančič Ivan v Stari Loki, Kramarič Ivan v Senčurju pri Kranju, Kres Josip v Kranjski gori, Lesar Alojzij v Starem trgu pri Ložu, Mevzelj Ivan v Trnovem na Notranjskem, Tome Alojzij sen. v Mokronogu, Verčec Francišek v Toplicah, Zupančič Ivan na Trebelnem; č. gg. novomašniki: Klemenčič Josip v Starem trgu pri Ložu, Lavrič Vincenc pri Sv. Trojici v Tržišču, Skobe Ignac v Senožečah, Skubic Anton v Št. Janžu, Sparhakl Karol na Bledu, Tomé Alojzij v Stopičah, Torkar Anton v Škocjanu pri Mokronogu, Žužek Karol v Knežaku, Bukovec Martin v Bohinjski Bistrici, Gorše Martin v Koroški Beli, Jager Matija v Hrenovicah.

„Zlati klas, reši nas“ se še vedno dobiva v knjigarni J. Krajec nasl. po 30 vin. Ker letos polja tako lepo kažejo, sezite pridno po zlatem klasu, ki nas je rešil pred nakanami hudobnega sovražnika!

Obča javna in brezplačna cepitev koz v zdravstvenem okraju Novo mesto in okolica se vrši prihodnji teden in sicer:

V soboto	V soboto	V soboto	V petek	V petek	V petek	V sredo	V sredo	V torek	V torek	V torek	V ponedeljek	
15. julija v Belcerkvi od 5. do 6. ure popoldne v šoli.	15. julija v Družinski vasi od 1/4. do 1/5. ure popoldne pri g. Zorkotu.	15. julija v Št. Petru od 2. do 3. ure popoldne, Št. Peter v šoli.	14. julija v Orehovci od 4. do 5. ure popoldne v ljudski šoli.	14. julija v Brusnicah od 1. do 2. ure popoldne v ljudski šoli.	14. julija v Smolejčevski vasi od 10. do 11. ure popoldne pri g. Rohmannu.	12. julija v Mirni peči in Karteljevem od 1. do 3. ure popoldne v ljudski šoli.	12. julija v Prečni od 10. do 11. ure popoldne v ljudski šoli.	11. julija v Stopičah od 5. do 7. ure popoldne v ljudski šoli.	11. julija v Podgradom od 2. do 4. ure popoldne v ljudski šoli.	11. julija v Stranski vasi od 11. do 12. ure popoldne v ljudski šoli.	11. julija v Šmiheln od 1/9. do 10. ure popoldne v deški šoli.	10. julija v Novem mestu od 2. do 4. ure pop. v hiši primarja dr. Strašeka.

Teden pozneje bo v istih krajih, prostorih in ob istem času pregled cepitve koz, ki je edino zanesljivo sredstvo proti nevarni in kužni bolezni: kozam. Po odredbi ministrstva za notranje zadeve je dovoljen obisk bolnikov v bolnišnicah le onim, ki so bili tekom sedanjih vojne uspešno cepljeni proti kozam. Kdor potuje, se mora izkazati z dokazom, da je bil cepljen proti kozam v najzadnjem času.

Glas iz občinstva. Vsestransko se čuje zdihovanje in pritožbe o pomanjkanju delavcev za kmečka in druga navadna dela. Celo za drag denar je delavce težko dobiti posebno moške. Pa za kmečka in druga dela se da še kako pomagati; na razpolago so ujetniki, vojaki, toda kaj pa obrtni stan? Rokodelci: čevljarji, krojači, itd.? Kdo more te nadomestiti? Nihče drugi kakor ta, ki je rokodelstva izučen. Da so pa rokodelci, v prvi vrsti sedaj čevljarji in krojači, tudi potrebni, to vsak človek ve in posebno sedaj v vojnem času, ko se je število teh močno skrcilo, to tudi občuti. Kajti bosni ljudje ne morejo hoditi in brez obleke tudi ne. Osobito se tu čuti pomanjkanje čevljarjev; ker so cele občine, ki nimajo niti enega čevljarja, da bi ljudem kaj pokrpal. Ljudstvo iz dežele pritiska na mestne čevljarje, toda kako naj delajo ti še za kmečke ljudi, ko celo ne morejo zadostiti potrebam mestnega prebivalstva. V Novem mestu samem je bilo pred vojno 10 čevljarjev mojstrov, katerih vsak je imel po enega, dva ali več pomočnikov. En sam mojster je imel celo po 8 do 10 pomočnikov vedno; poleg tega pa je bilo

še zunaj mesta nekaj čevljarjev, pa so imeli vsi dosti opravila. Kako pa je sedaj? Delavnice zaprte, nikjer nobenega mojstra, nikjer pomočnika; učenci, naraščaj rokodelskega stanu, ti so se neizučeni razkropili in ne bodo ne krop ne voda. V Novem mestu so sedaj še celi trije mojstri z dvema priletnimi pomočnikoma; in pa dva mojstra, ki sta že čez 60 let stara in bolelna; na ta se ne more nič računati. Ti trije mojstri naj toraj zadoste potrebam domačih ljudi, ko šteje mesto nad 2000 prebivalcev! Poleg tega pa je v mestu in okolici polno beguncev, ki tudi ne morejo bosni hoditi. Od omenjenih treh mojstrov pa je eden kot črnovojnik potrjen; pride naj pa še do tega, da bodo poklicani vsi moški do 56 leta, potem bosta šla še druga dva mojstra in oba pomočnika in mesto, z 2000 prebivalci, bode ostalo brez čevljarjev. Ali ni stvar pomisleka vredna? Ali bi ne bilo dobro, ko bi se kdo za stvar zavzel?

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Po uradnih poročilih dne 30. junija in 1. julija se boji v severnem odseku Doberdobske visoke planote, kateri so bili zadnje dni jako ljuti in v katerih so vse naše čete svoje postojanke obdržale trdno v svoji posesti, znatno ponehali, mej tem ko so Italijani v južnem odseku svoje napade nadaljevali, in potem, ko so bili tudi ti po naših odbiti, še nadaljevali ljut topniški ogenj. Ujetih je bilo 5 častnikov in 105 mož. Na koroški bojni črti napadli so oddelki alpincev severno od doline Seebach brezuspešno naše postojanke. — Med Brento in Adizo, kjer smo skrajšali brez najmanjše izgube na hudeh in bojnem materijalu, ter neopazeno in nemoteno, bojno črto zato, da ohranimo popolno svobodo nastopa, izjalovili so se sovražni napadi na naše postojanke v odseku Cima dieci in Monte Zebio, ravnotako na Monte Interotto, na Pasubio, na grebenu Zugna in drugod. Arco je bil po italijanskem topništvu obstreljevan. Pri nekem napadu na našo postojanko Borcarolo je streljalo italijansko topništvo krepko v črte lastne pehote, ki je boječe napredovala. — 29. junija zaplenile so naše čete 300 ujetnikov, med njimi 5 častnikov, 7 strojnih pušk in 400 pušk. Naša pomorska leta obstreljevala so po Italijanih zasedene kraje San Canziano, Bestrigna in Staranzano, kakor tudi tržiško ladjedelnico. — Na soški bojni črti se je popolnoma izjalovil ofenzivni poizkus Italijanov. Tudi vsi poizkusi, se približati naši črti ob Brenti in Adizi, so bili zamanj. — Trditvi nasproti, da so Avstrijci Asiago in druge cvetoče kraje spremenili v razvaline, je treba pibiti, da je med boji za Asiago vsekako nekaj hiš v mestu in okoliških krajih po našem topniškem ognju trpelo. Težka škoda v Asiagu je pa nastala šele po ognju italijanskega topništva, ki je po zavzetju mesta po naših četah vzela mesto pod težki ogenj in ga popolnoma porušila, katero dejstvo bi Italijani sedaj radi nam nprtili in naše obdolžili barbarskega postopanja. 3. julija se uradno poroča, da je privedel poročnik Kaiser dom. pešpolka št. 26, kojega garnizija je v mirnih časih Celje in Maribor od nekega vspelega podjetja napram Italijan, skim strojnim puškam, katerega je izvedel s šestimi možmi, 266 ujetih Italijanov, mej njimi 4 častnike. V drugih odsekih vjele so naše čete 2. julija 14 častnikov in 336 mož.

Rusko bojišče. — Avstrijsko uradno poročilo 30. junija javlja: Severovzhodno od Kirlibabe so naši oddelki odbili ruske napade. Severozahodno od Kutega pri Pistinu razvili so se včeraj zopet ljuti boji. Vsled pritiska premočnih sovražnih sil, ki so tu nastopile, smo umaknili naše čete v prostor zahodno in jugozahodno od Kolomeje. Več napadov ruskih jezdecev severno od Obertina, se je zrušilo s težkimi izgubami v našem ognju. Sovražnik je zamanj poizkušal zopet pridobiti postojanke zahodno od Sokula pri Stiri, ki so jih prejšnji dan osvojile nemške čete. 1. julija pa se uradno poroča: Avstroogrsko čete armade grofa Bothmerja napadla je 3 kilometre široka in 6 vrst močna ruska konjenica. Sovražnika, kateri je imel težke izgube, so naše čete razpršile. V vzhodni Galiciji in Bukovini nič posebnega. V Voliniji napredujejo napadi zveznih čet, katere so prisilile sovražnika, da se je umaknil južno pri Ugrinovu, zahodno Torčina in pri Soklu. Od začetka junija se je južno Pripjeta zaplenilo 158 ruskih častnikov, 23.075 mož, več topov in 90 strojnih pušk. — V zadnjih bojih v Voliniji in v Bukovini si so Rusi z velikansko premočjo priborili nekatere uspehe, katere skušajo sedaj razbohnati z velikanskimi številkami, ki presegajo daleč resnico in po katerih naj bi bili mi izgubili 200.000 mož. Istina je, da, kakor se poroča iz vojnega

tiskovnega urada, naše izgube ne presegajo niti šestine od Rusov navedenega plena. — Po uradnem poročilu 3. julija so v boju mej Dnjestrom in Prutom naše hrabre čete tudi vže tretji dan odbile vse ruske napade. Boj traja dalje; južno krilo sovražnika se poskuša razširiti čez višine južnozahodno od Kolomeje. V Voliniji osvojili smo zopet dve tretjini po Rusih zasedenega ozemlja. — Iz vojnega tiskovnega stana se javlja 3. julija, da je ruska južnozahodna armada izgubila v enem mesecu vojske na mrtvih in ranjenih do 500.000 mož.

Zahodno bojišče. — Nemške čete so 29. junija, kakor se uradno poroča, odbile angleške in francoske sunke na več mestih pri Richebourg takoj s protinapadom. Svoje napade v množicah nadaljuje sovražnik brez uspeha. Močno delovanje s topovi se je nadaljevalo z odmori. Jugovzhodno od Tahure in pri selu Maison de Champagne so Nemci krvavo odbili francoske oddelke, ki so napredovali. Nemci so tudi napredovali na levem bregu Moze in na višini 304; na desnem bregu pehota ni nastopala. Povodom uspehov, katere so si Nemci priborili 23. junija in pri obrambi velikih francoskih napadov, privedli so Nemci 70 častnikov in 3200 ujetnikov. Nasproti trditvi Francozov, da se še bijejo za neki del vasi Fleury, bodi povedano, da ta trditev ni resnična in da je vas Fleury popolnoma v nemških rokah, in da se isti nahajajo komaj 1000 metrov pred Verdunom. V bojih za posest nemških postojank mej vasjo Fleury in gozdu Fumin so Nemci v ljutih bojih porazili v njih jarke prodirajoče Francoze. Vsi ti boji bili so najljutejši ne le pred Verdunom, temveč v teku vsega dosedanjega bojevanja. Izgube Francozov bile so največje in najkrvavejše od vseh dosedanjih in pariški listi sami priznavajo, da se je položaj Francozov v Verdunu poslabšal in rešiti bodo morali v nekaterih dneh vprašanje, naj li izpraznijo Verdun, ker je nevarnost, da Nemci Verdun obkolijo in zajamejo celo posadko. — Nemški glavni stan poroča 2. julija: Včeraj so napadli Angleži in Francozi v širini 40 kilometrov po sedemdnevni ljuti topniški predpripravi in s plini na obeh bregovih Somme in Ancrepotoka. Na ta velikanski napad pripravljali so se več mesecev z nemeženimi sredstvi. Od Gommecourta do v kraju od La Boisselle priborili si niso imena vrednega dobička, temveč imeli prav težke izgube. Ta angleško francoska ofenziva bileži v svojem prvem z vsilo silovitostjo izvedenem navalu, kateri običajno odloči konečni izid, po dosedaj znanih poročilih, precej majhen uspeh.

Balkansko bojišče. — Bulgarsko uradno poročilo 28. junija javlja, da se položaj na macedonski meji ni izpremenil. V dolini Vardar in na južnih slemenih gorovja Belasica traja na obeh straneh dalje vse dni streljanje s težkimi topovi. Na celi bojni črti se bijejo skoraj vsako uro boji poizvedovalnih čet in prednjih straž z za Bulgare ugodnim uspehom. — V Bukareštu je 5000 delavcev, kakor se poroča iz Berlina, demonstriralo proti vojni. — Iz Dunaja poročajo, da je Rumunija v drugi pogodbi sklenila v osrednji državi izvoziti 140.000 vagonov žita. Uradne rumunske vesti poročajo, da je od konca maja poslala 40.000 vagonov. — K. ur. „Temps“ poroča, da so se vršile v Atenah in mnogih drugih grških mestih demonstracije, katere so vodili odpuščeni rezervisti.

Doneski k vremenoslovju

Bele Krajine. J. Šašelj.

V.

O vročini in suši v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 30. letih.

(Konec.)

L. 1912. Od 4.—16. maja smo imeli prav hudo vročino. Tudi drugodi je bila v tem času silna vročina, kakor so pisali časopisi, kakor na Češkem, Francoskem, Angleškem in drugod. Nasprotno pa so imeli v istem času na Ruskem snežne viharje in hudo zimo. V Smolensku je tičal vlak 6 ur v snegu. — Mesec julij je bil izredno vroč. Imeli smo pa tudi precej suše, zlasti in zadnji tretjini. — Tudi prvi teden avgusta je bil prav vroč in smo imeli zopet nekoliko suše. — Druga polovica oktobra je bila zopet prav lepa in topla. Cvetele so trobentice, kakor vspomladi, na župniškem vrtu pa jagode.

L. 1913. Po zimi in v začetku spomladi smo imeli precej hudo sušo, vsaj ni z malimi izjemami skoraj vso zimo ne snežilo, ne deževalo in so bili skoraj vsi kali in vodnjaki prazni. Še-le v noči od 5. do 6. aprila smo dobili izdatnega dežja. Hudo vročino smo imeli tudi zadnji teden

maja. 30. je kazal toplomer popoldne ob 1. v senci 24 C, a na solncu 45 C vročine. Pa tudi v začetku junija smo imeli silno vročino in občutljivo sušo. Ravnotako so imeli v istem času tudi drugod silno vročino in sušo, kakor so pisali časopisi. „Slov.“ z dne 6. junija št. 127. je pisal o strašni vročini, viharjih, strelji iz različnih krajev, Nemškega, Tirolskega, Češkega, Poljskega. Strela je tudi več ljudi ubila. Drugod so zopet viharji in toča naredili silno škodo in uničili polje in vinograde. Posebno hudo vročino so imeli tudi na Dunaju. 9. junija po noči pa se je zadosti namočilo.

L. 1914. Mesec avgust je bil prav lep, vroč in suh. V njegovi zadnji tretjini smo imeli pa tudi že občutljivo sušo. Držala je večinoma burja, ki je zopet odganjala deževne oblake. — 4. septembra je imela Kulpa še 24 C topline.

L. 1915. Meseca junija smo imeli prav lepo in gorko vreme in proti koncu tudi nekoliko suše, da se je začela že turšica sušiti, ker nismo ves mesec dobili izdatnega dežja. Zato pa je zmanjkalo tudi vode po kalih in nekaterih vodnjakih. — Prav lepo in nenavadno gorko vreme smo imeli tudi prvih 12 dni decembra. Bilo je tudi prav suho. Topline smo imeli po jutrih od 3. do 13. po 9 do 14 C, popoldne pa od 12 do 15 C. Tudi zadnji teden je bil izredno ugoden in gorak, ko smo imeli toplino zjutraj po 6 do 9 C, popoldne pa po 8 do 11 C.

L. 1916. Tudi letos smo imeli že nekoliko suše in sicer v prvi tretjini meseca aprila, ko smo imeli izredno lepo vreme. Skoraj vse dni je solnce sijalo, da je bilo nenavadno gorko. Topline smo imeli zjutraj ob 7. po 6 do 12 C, popoldne pa po 12 do 19 C. 6. n. pr. smo imeli v senci +19 C, a na solncu +34 C.

Oni dan.

Da, oni dan je bilo.

Starka je zrla pri oknu, sanjala je o bodočnosti. Imela je sina, imela ga je. Kolikokrat se je s ponosom ozrla nanj, s ponosom samozavesti, ko sta šla na vasi.

Da, sinko je šel, šel je.

Zrla je starka in solza se ji je potočila po licu, klonila je glavo.

Dan se je nagibal h koncu in padal je mrak.

Starka je zasanjala v sen:

„Oni dan je bilo, oni dan, mati, ko je tonilo solnce k zatonu in so dvigale cvetlice glave; rudeče je zatemneno nebo in padal je mrak.“

Da, mati, oni dan je bilo! Jaz sem bil majhno dete v zibelki in Ti, si čula, pela si pesem, pesem, da je spaval tvoj sinko.

Mati, ali se še spominjaš na oni dan, ko je v noči iz sladkega sna zbudil ti dete boleznj val? Takrat si vstrepetala, mati in oče je čul, ni mogel spati.

Oni dan je bilo mati. Šla si navkreber po poti in jaz sem Ti ležal v naročju. Smehljaj sem se in zrl Ti v objokane oči in šla sva dalje ob tih vodici.

Mati, ali veš, kako je žuborela vodica, žuborela in pripovedovala povest? Povest iz davnih časov. Pripovedovala je, o oni lepoti življenja, o bridkosti, in jaz in Ti, razumela sva jo.

In šla sva dalje, dalje po poti, po poti, nastlani z rožami, po poti medeni; lepa je bila pot, a bile so doline in mineval je čas.

In ni dolgo temu. Oni dan je bilo, mati, ko sem krenil samcat na pot, šel sem v življenje in bilo je lepo.

Krenil sem križem pota; videl sem življenje, videl sem smrt in zbal sem se.

Oni dan je bilo, oni dan, mati! Noč je krila poljano in trepetala je poljana, zrla v noč in cvetlice so stisnile glavice, ter zapele pesem, pesem o mladosti.

Zašumelo je po gozdu, klonil se je mogočni hrast, mati, razprostrl veje in šepetal: „Imeli smo... bili smo... res je!“ Stresel je krono in zapel šepetaje v koru

pesem, ono pesem, pesem o življenju in ni ji bilo konca, mati!

Da, mati! oni dan je bilo... in danes? — Tvoj sinko spava...“

Dvignila se je starka, prebudil jo je glas zvona, dvignila se je in molila.

Vreme v juliju.

V tem mesecu se zmraci solnce v kolobaru dne 30. julija. Mrk bo pa viden le v Avstraliji in Indiji. — Luna se pa deloma zmraci 15. julija; začetek mrka ob 3:18 uri zjutraj, konec ob 8:13 zjutraj. Okoli 8. julija se vreme navadno spremeni. Če je bila doslej velika suša, nastajajo od tega dne počenshi nevihte, ki včasih določijo vreme za več tednov. — Solnce stopi 23. dan v znamenje leva in začno se pasji dnevi. Ako je ta čas lepo vreme, jasno, čisto in prijetno, smemo pričakovati dobre letine; ako je pa oblačno in deževno, nam ni nič dobre žetve pričakovati.

Vremenski pregovori.

- Če drugi dan julija je lepó, ostalo bo štirideset dni takó; če pa drugi dan julija je grdó, ostalo bo štirideset dni mokró.
- Magdalena rada joče kot otroče; veliko je potem dežja in tudi toče.

Je tega meseca presuhó, ostane grozdje prav drobnó; če dež le včasih prirosí, se pa osóči in zdebéli.

Je mesec moker in hladán, v gnilobi rad je sad končan.

Če pasji nam dnevi dež prinesó, obilo sladkosti vinu vzemó.

Obilo če dežuje in grmí, le pičlo bo ječmena in rži.

Raznotero.

Hitri odgovor. Študentek že dolgo ni pisal starišem. To je posebno mater zelo skrbelo in se je hotela podati v mesto, da pogleda po svojem ljubčku-sinčku. Toda mož jej to odsvetuje in reče: „Katra, ta pot bi bila popolnoma brezpotrebna. Bodeš videla, jaz bodem dobil odgovor v par dneh od Pavleta.“ Takoj piše sinu: „Ljubi Pavel! Tvoje dolgo molčanje nas zelo skrbi. Piši z obratno pošto, če se Ti je kaj neprijetnega pripetilo. Prilagaj Ti tukaj dvajsetkronski bankovec, da si za slučaj boleznj kupiš pokrepčila. Tvoj skrbni oče.“ — V treh dneh je že bil odgovor doma, ki se je glasil: „Vaša prevelika skrb je neopravičena. Jaz sem zdrav in čil. Jaz sem se le noč in dan učil, ker se šolsko leto nagiba h koncu. Vedite pa, da Vaših dvajset kron ni bilo v pismu. Gotovo ste jih pozabili priložiti. Prosim pošljite jih takoj, ker si nameravam nakupiti nekaj starih knjig za prihodnje šolsko leto. Vaš sin Pavel.“ — „No, ali vidiš, ljuba Katra, kako dober uspeh je imel moj recept. Ampak na denar bo pa dolgo čakal!“ je oče potolažil svojo ženko.

Razvedrilo.

Izpred sodišča. Na zatožni klopi sedi človek — vedeževalec. Predsednik: „Ker znate vedeževati, povejte mi, ali vas bom obsodil, ali oprostil?“ — Zatoženec: „Gotovo me bote oprostili!“ — Predsednik: „Kako pridete do tega prepričanja?“ — Zatoženec: „Prav lahko! Če se tak visok uradnik, kakor ste Vi, gospod predsednik, iz jetnika norčuje, je gotovo znamenje, da je že sklenil oprostiti ga.“

Zaupljivo. Čevljarški vajenec mesarju: „Dajte mi šunko z ikrami!“ — Mesar: „Ti kajon ti, ali meniš, da jaz ikraste šunke prodajam; precej se mi poberi, ali pa te vun vržem!“ — Vajenec: „Poglejte, znabiti imate katero tako! Mojster mi je dejal, če prinesem ikrasto, naj jo sam požrem!“

Drage toplice. A.: „Kako vam kaj ugaja tukaj?“ — B.: „Izvrstno — toda drago je. Človek res ne vé, kaj je dražji: ali da se trebuh napase, ali nalije!“

Izvrstna ura. A.: „Prav dobro uro sem kupil.“ — B.: „Ali tudi dobro gre?“ — A.: „Pa še kako! Eno uro izvrši v štiridesetih minutah!“

Vendar enkrat. (Na keglšču.) „Gospod Zmrzlikar, kaj ne, da niste še nikdar pordrli vseh devet?“ — „Pač, enkrat je padlo vseh devet; pa takrat je bil tudi potres in mogoče, da je ta k temu pripomogel.“

Težko napraviti. „Jaz se grem tepst z mojim nasprotnikom, toda ker sem kratkoviden, zahtevam, da bom deset korakov bližej njega, kakor on meni.“

Odkritosrčno. „Kam pa tako naglo, gospod doktor?“ — „Mudi se mi k nekemu bolniku!“ — „Ali mu je tako hudo?“ — „Hudo ravno ne — ampak morate vedeti, da imam dvoje vrste bolnikov: eni na-me čakajo — in na druge čakam jaz — in pri teh se vselej mudi!“

Načelstvo Hranilnice in Posojilnice

v št. JERNEJU s tem naznanja, da bode pričenši 1. julijem tega leta hranilne vloge obrestovala do preklica

po 4%

Vsakemu vlagatelju je na prosto dano, da svojo vlogo dvigne, če se s tem ne strinja.

Za načelstvo:

Franc Novoselec.

Ant. Lesjak.

Učenec se takoj sprejme v trgovino z mešanim blagom in deželnimi pridelki. — Več pove g. Friderik Skušek, trgovec v Metliki.

IVAN SVETEC

brivec in vlasuljar RUDOLFOVO

Glavni trg, nasproti mestni hiši

priporoča že izgotovljene lasne kite v vseh barvah. Izdeluje tudi druge lasne potrebščine ter ima vedno v zalogi podlage, mila, pristno tekočino Hair-petrol in Bayrum proti izpadanju las, potem Burgit za sigurno odstranitev kurjih očes in druge toaletne stvari. — Kupuje na drobno in debelo zmešane in rezane ženske lase. 128-24-15

Lep vinograd

je na prodaj. — Natančna pojasnila daje Ema Globočnik, Ljubljana, Wolfova ulica 1/5.

Hranilnica in posojilnica

za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neomejeno zavezo v Kandiji, s tem naznanja, da se vsled načelstvenega sklepa z dne 19. junija t. l.

počenši s 1. julijem 1916 zniža obrestna mera hranilnih vlog na

4%

od posojil pa na **5 1/2%**

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neomejeno zavezo.

Anton Žlogar l. r.
načelnik.

Jos. Zure
podnačelnik.

Popolnoma varno naložen denar.

Hranilnica in posojilnica

za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neom. zavezo

— v lastnem domu v Kandiji —

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4%

2-0-14

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Izjava.

Podpisani obžalujem žaljive besede, izrečene Ivanu Pezdirc, županu, ter se mu zahvaljujem, da je od tožbe odstopil.

Toplice, dne 3. julija 1916.

Janez Štine.

Dražbeni oklic

E 125/16
12

Dne 31. avgusta 1916 predpoludne ob 9. uri bo pri c. kr. okrožnem sodišču v izbi št. 25 na podstavi s tem odobrenih pogojev dražba sledečih nepremičnin: Zemljiška knjiga Kandija, vl. št. 7361/3, stavišče s hišo št. 101 in njiva v Kandiji. Cen. vredn. 3137 K. Najmanjši ponudek 2092 K. Pod najmanjšim ponudkom se ne prodaja.

C. kr. okrajno sodišče v Rudolfovom, odd. IV., dne 1. julija 1916.

75

U 222/16

5

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrajna sodnja v Rudolfovom je o obtožbi opravitelja državnega pravdnštva zoper

Hieronima Longo

zavoljo prestopka po § 14 naredbe z dne 7./8. 1915, št. 228 d. z. v navzočnosti opravitelja državnega pravdnštva, prostega obtoženca, po danes dognani glavni razpravi, po predlogu obtožitelja, da se uporabi zakon — razsodila tako:

Hieronim Longo, rojen 6. januarja 1864 v Nimisu, oženjen, posestnik v Velikem Pudlogu 38, predkaznovan,

je kriv

prestopka po § 14 ces. nar. z dne 7. avgusta 1915, št. 228, storjenega s tem, da je dne 15. maja t. l. na novomeškem trgu kot trgovec s prašiči ponujal (prodajal) 4 približno 13 tednov stare, rejne, domače pasme prašičke za 600 kron in jih oddal za 540 kron, torej zahteval, izrabljaje izredne razmere, provzročene z vojnim stanjem, za neobhodno potrebne reči očitno čezmerne cene in

se obsodi

radi tega po § 14 omenjene naredbe z uporabo § 261 k. z. na denarno kazen 100 kron, v slučaju neizterljivosti v desetdnevni zapor in z globo v znesku 20 kron, v slučaju neizterljivosti pa na 2 dni v zapor.

Dalje se v smislu § 19 omenjene cesarske naredbe določi, da se ima ta sodba enkrat objaviti v časopisu „Dolenjske Novice“.

V smislu § 389 k. pr. se obtoženec obsoja v povračilo stroškov kazenskega postopanja.

C. kr. okrajna sodnja v Rudolfovom, odd. III., dne 26. junija 1916.

56

U 212/16

6

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrajna sodnja v Rudolfovom je o obtožbi opravitelja državnega pravdnštva zoper

Matija Plut in Matija Dajčman

zavoljo prestopka po § 14 naredbe z dne 7./8. 1915, št. 228 d. z. v navzočnosti opravitelja državnega pravdnštva prostih obtožencev po danes dognani glavni razpravi in po predlogu obtožitelja, da se uporabi zakon, razsodila tako:

Matija Plut, rojen leta 1859 v Vrtači, oženjen, posestnik v Vrtači št. 9, že kaznovan, in

Matija Dajčman, rojen leta 1855 v Kalu, oženjen, posestnik v Kalu št. 12, nekaznovan

sta kriva

prestopka po § 14 ces. naredbe z dne 7./8. 1915, št. 228 dr. zak., storjenega s tem, da sta dne 25. aprila t. l. od Matija Spreitzer za 3390 K kupljena vola drugi dan na sejmu v Semiču ponujala (prodajala) za 3800 K in jih prodala za 3670 K, torej zahtevala, izrabljaje izredne razmere, provzročene z vojnim stanjem, za neobhodno potrebne reči očitno čezmerne cene, in

se obsodi

radi tega po § 14 omenjene naredbe z uporabo § 261 k. z. na 100 kron denarne kazni, v slučaju neizterljivosti pa na 10 dni zopora.

Dalje se v smislu § 19 imenovane cesarske naredbe določi, da se ima ta sodba enkrat objaviti v časopisu „Dolenjske Novice“.

V smislu § 389 kpr. se obtoženca obsoja v povračilo stroškov kazenskega postopanja.

C. kr. okrajna sodnja v Rudolfovom, odd. III., dne 24. junija 1916.